

Kordii O. Innovative technologies as a component of the educational process

***Summary.** The article examines the use of innovative technologies in the educational process. There are analyzed the impact of interactive platforms, multimedia resources, virtual simulations, and other digital tools on the effectiveness of learning. Practical examples of the use of technologies that contribute to the individualization and interactivity of the educational process, increasing the students' interest and motivation, are described.*

***Keywords:** innovative technologies, educational process, multimedia resources, interactive platforms, cognitive activity, key competencies.*

УДК 377.36:330

Корчагіна В.Г., к.е.н., Рочняк О.В., викл.-методист
ВСП «Новокаховський фаховий коледж Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного»

ОСНОВНІ АКЦЕНТИ КЕЙС-МЕТОДУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

***Анотація.** У статті розглядаються особливості застосування кейс-методу при підготовці фахівців економічного спрямування. Визначено методологічні засади використання даного методу як технології аналізу ситуацій у фінансово-економічних дисциплінах. Висвітлено доцільність його застосування в умовах дистанційної та змішаної форми навчання.*

***Ключові слова:** інтерактивні методи навчання, кейс-метод, аналіз ситуацій, кейс-технології.*

Постановка проблеми. Попри соціально-економічні виклики внаслідок фактору війни, освіта залишається важливим елементом суспільного життя – саме її стан формує підґрунтя для відновлення країни, розвитку людського капіталу та перспективи майбутніх поколінь. Рівень конкурентоспроможності освіти досягається за рахунок розвитку внутрішніх систем забезпечення якості, використання можливостей академічної мобільності, застосування інтерактивних методів в процесі навчання. Серед останніх активно використовується

кейс-метод. В умовах диджиталізації освітнього процесу, застосування форм дистанційного та змішаного навчання важливим є окреслення особливостей його застосування в межах дисциплін економічного спрямування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз праць науковців вказує на актуальність застосування технології кейсів як методу інтерактивного навчання. Технології інтерактивного навчання є предметом розгляду вітчизняних (В.М. Галузинський, М.Б. Євтух, О.І. Пометун, М.Д. Ярмаченко) та зарубіжних вчених (В. Донхем, Л. Рейнольд). Науковці і практики підкреслюють, що дані технології збагачують світогляд та основу суджень як окремого здобувача, так і спільної думки студентського колективу. Серед переліку моделей інтерактивних підходів в освіті виокремлюється кейс-метод як технологія ситуативного моделювання, що дозволяє вести навчання в режимі діалогу, взаємодії учасників, спільного вирішення навчальних завдань.

Формулювання цілей статті. Визначити методологічні засади використання кейс-методу як технології аналізу ситуацій при вивченні фінансово-економічних дисциплін та доцільність застосування в умовах дистанційної та змішаної форми навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливості інноваційної освітньої компоненти підготовки фахівців економічних спеціальностей ґрунтується на стимулюванні творчості та активності слухачів, практико-орієнтованому та ситуаційному характері навчання. При цьому основними інноваційними підходами в освітньому процесі є моделювання, використання активних та інтерактивних форм взаємодії зі здобувачами, різні варіанти семінарів, тренінги та внесення їх елементів у практичні заняття. Ефективним методом навчання, підтверджений досвідом освітньої діяльності, є метод кейсів як елемент оцінки навчальних ситуаційних завдань.

Кейс-метод (case study) передбачає техніку навчання, що використовує опис реальних ситуацій, їх аналіз, виявлення суті проблеми, розробку можливих рішень та обрання найкращих з них. При даному методі навчання здобувачі опановують навички самостійно обґрунтувати та приймати рішення. Принципово заперечується наявність єдиного вірного варіанту. Отже, доречно констатувати, що метод case-study полягає в осмисленні, аналізі й синтезі інформації, прийнятті обґрунтованих рішень по конкретній ситуації, що актуалізує певний

досвід і комплекс знань, котрі повинні бути засвоєні при вирішенні досліджуваної проблеми [1, с. 215].

Суть кейс-методу полягає в тому, що слухачам пропонується готова ситуація, яка імітує реальну, життєву подію. Як правило, викладається письмово у вигляді готової історії, причому фінал залишається відкритим. Навчальним завданням передбачається її проаналізувати і запропонувати власне рішення.

Вивчення фінансово-економічних дисциплін пов'язане із опрацюванням студентами великого обсягу наукової інформації при підготовці компетентних фахівців. В умовах дистанційного навчання та можливостях інформаційних технологій пріоритетним є навички самостійного пошуку інформації, її опрацювання та аналіз, а отже, здатність до самоосвіти.

Метод кейсів при цьому є елементом активного навчання здобувачів за допомогою ситуацій, у змісті яких інтегруються професійні проблеми, аналіз яких спрямований на актуалізацію та поглиблення системно-орієнтованих знань, включаючи загальні та спеціальні компетентності відповідно до їх майбутньої професії. Ефективність запровадження кейс-технології визначається вмінням комплексно оцінити запропоновану ситуацію, системно підійти до прийняття рішень та напрямів подальшого функціонування в заданих умовах. Важливим є при цьому аналіз можливостей та обмежень, в яких здійснюється оцінка ситуації.

Тому запровадження даної технології навчання передбачає поступове опрацювання кейсів, починаючи від коротких і простих, що описують окремий випадок і можуть доповнювати лекційний матеріал для демонстрації окремого поняття або як тема для обговорення. Такі підходи доречні для викладання дисциплін на молодших курсах, коли студенти засвоюють освітні компоненти, що формують загальні компетентності освітньо-професійної програми підготовки фахівця. На старших курсах, коли навчання більш орієнтоване на формування їх спеціальних компетенцій, можливо використовувати комплексні кейси, де проблема неявна, значущі аспекти представлені у достатньому обсязі інформації, частина якої неістотна.

Важливо також враховувати відповідне навчальне завдання, що містить аналіз кейсу. Це може бути:

- формування здатності визначати потребу суб'єкта або групи суб'єктів, яка викликала дану ситуацію, можливі варіанти її задоволення;

- оцінка переваг та недоліків альтернативних варіантів вибору рішення;
- прогнозування та / або оцінка ймовірності загрози кризи, пошук шляхів реагування на неї, забезпеченість ресурсами;
- вироблення навичок поведінки в умовах ризику або невизначеності, зокрема здатності приймати виважені рішення;
- визначення ступеня гостроти боротьби у конфлікті, виявлення її характеру, масштабів і соціальних наслідків, варіантів впливу;
- оцінка факторів підтримки й гальмування інновацій, їх впливу на життя організацій тощо [2, с. 33].

Тож, незалежно від суті завдання, пропонований кейс передбачає визначення (окреслення) проблеми, встановлення зацікавлених (дотичних) осіб та визначення факторів впливу і пошук варіантів рішення даної ситуації, заснованих на методах генерації ідей, організації дискусії чи структурованого обговорення. Дана активність зводиться до аналізу проблеми, як окремого випадку, чи конкретної ситуації.

Запропонована учасникам обговорення конкретна задача є визначенням предметно-інформаційним полем. Основні етапи роботи передбачають осмислення вихідних даних, закладених в ній, аналіз проблеми і пошук шляхів її вирішення. Аналіз ситуації вибудовується за зростаючою складністю: від пошуку конфлікту інтересів, виявлення проблеми, постановки завдань, до аналізу й обговорення різних альтернатив їх вирішення.

Робота з кейсами – це свого роду творчий процес аналізу ситуації та пошуку доцільного чи ефективного рішення, що виключає механізм алгоритмізації в процесі його опрацювання. Разом з цим механізм роботи при розгляді кейсів передбачає розбір конкретної ситуації з подальшою самостійною роботою (пошук і аналіз додаткової інформації, здійснення за необхідності розрахунків); обговорення із застосуванням елементів мозкового штурму в мережах малих груп; публічний виступ представлення запропонованого рішення з аргументацією на користь обраного варіанта; узагальнення результатів роботи з кейсом для підведення підсумків та оцінки роботи учасників.

Робота з кейсами передбачає використання низки прийомів, зокрема роботу з інформацією, визначення складу суб'єктів та їх сфери інтересів, аналіз послідовності фактів, системний підхід до опису ситуації, процедури пошуку альтернативних рішень в умовах наявності суперечливих критеріїв та інше.

При цьому важливо в результаті аналізу кейсу йти не шляхом аналогій чи традиційних підходів в пошуку рішень, а саме шукати нові підходи до розробки альтернативних варіантів.

На заняттях з економічних дисциплін доцільним є використання прийомів конкретизації і фактологічний підхід, що орієнтовані на необхідність виділення головної ідеї або думки в потоці фактів і подій, зокрема в процесі пояснення навчального матеріалу (лекцій). Метод дослідження, спрямований на процес колективного міркування, аналізу конкретної економічної події орієнтований для роботи на семінарських чи практичних заняттях [3, с. 69].

Дуже ефективно кейс-технології працюють під час проведення навчальних практик. Застосування неструктурованих кейсів надають можливість розвинути як професійні навички (так звані *hard skills*), так і *soft skills* – гнучкі компетентності – критичне мислення, комунікабельність, здатність працювати в умовах форс-мажору, схильність до командної роботи, відповідальність та дисциплінованість.

Безумовно, для максимальної ефективності запровадження певного методу в процесі навчання варто випрацювати сталі умови їх застосування. Для методу кейсів варто виокремити наступні:

- забезпечення визначеного рівня складності пізнавальних проблем, які потрібно вирішувати здобувачам;
- створення логічного ряду запитань щодо пізнавальної проблеми, які мотивують до пошуку істини;
- створення в групі атмосфери психологічного комфорту, яка має сприяти вільному висловлюванню думок, не боячись помилятися;
- встановлення часу на пошук, осмислення способів вирішення проблеми;
- залучення всіх учасників групи до обговорення ситуації, виключаючи пасивність кожного під час колективної роботи.

Важливим елементом при розробці бізнес-кейсів є професійне бачення викладача доцільності розгляду певної ситуації в складі окремої теми лекційного чи практичного заняття або модуля навчального курсу. Наближеність управлінського завдання до реальної ситуації бізнес-структур, що містить кейс, спонукають до активного пошуку раціональних рішень на основі набутих навичок та умінь, що активізує професійне мислення. Адже основною метою застосування кейс-методу є розвиток професійних навичок прийняття рішень у нетипових практичних економічних ситуаціях. Тому варто відмітити роль

стейкхолдерів у залученні до роботи по формуванню ситуаційних завдань на основі реальних задач, які сьогодні вирішують підприємства в умовах сучасних викликів. Це можуть бути організаційно-правові й фінансово-економічні характеристики об'єкта як матеріал для розрахунків показників діяльності, або окремі фрагменти роботи реально функціонуючої компанії.

Міждисциплінарне застосування кейсів передбачає формування ситуації, що поєднує елементи з різних дисциплін, демонструючи максимальне наближення вихідної інформації до реального стану.

Отже, створений кейс як дієвий елемент навчальної роботи зі здобувачами повинен відповідати певним критеріями, серед яких: відповідність поставленій меті; актуальність, реальність та достовірність при описі проблеми. Також він повинен мати зв'язок із теорією; ілюструвати не унікальні, а типові ситуації; визначити певний рівень складності; мати структурований зміст, бути зрозумілим, конкретним, лаконічним; сприяти розвитку аналітичних і оцінних навичок, ініціації дискусій; мати різні варіанти рішень.

Такі вимоги забезпечують високу ефективність для розвитку навичок структурування інформації, критичної оцінки та формування досвіду в практиці прийняття рішень, розвитку ефективних комунікацій в процесі колективної взаємодії, формування критичного мислення.

Висновки. Тож практика застосування методу кейсів дозволяє здійснювати процес навчання з можливістю аналізу ситуацій, що максимально імітують реальні умови функціонування економічних суб'єктів. Потенціал кейс-технологій містить складові підвищення якості економічної освіти, розвитку критичного мислення та підготовки здобувачів до ефективного застосування отриманих знань вирішення різноманітних завдань професійної діяльності. В умовах дистанційного та змішаного формату освітнього процесу робота над кейсами розвиває комунікативні навички, сприяє колективному обговоренню та вирішенню низки професійних задач, що забезпечує варіативність навчання.

Література

1. Арлачов К.В., Рудась В.Г. Методичні засади використання кейс-технологій при викладанні економічних дисциплін. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2024. Вип. 83. С. 212–223.

2. Леонтьєва І.В. Педагогічний кейс як засіб розвитку критичного мислення майбутніх викладачів. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2019. №32. С. 29–38.

3. Інноваційні методи викладання економічних дисциплін та їх використання в процесі підготовки бакалаврів і магістрів з економіки : навч.-метод. посіб. Харків : Видавництво Іванченка І.С., 2019. 162 с.

Korchahina V., Rochniak O. The main focuses of the case study in the training of specialists in economics

Summary. The article examines the features of applying the case method in the training of specialists in economics. The methodological principles of using this method as a technology for analyzing situations in financial and economic disciplines are determined. The expediency of its application in the conditions of distance and blended learning is highlighted.

Keywords: interactive teaching methods, case study, situation analysis, case technologies.

УДК 37.018.43:005.336.1:316.42

Крамська З.М., доктор філософії, директор
Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ВІДПОВІДЬ НА ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ

Анотація. У статті розглядається проблема трансформації педагогічної освіти у відповідь на глобальні виклики сучасного світу. Досліджуються основні фактори, що впливають на зміну системи підготовки педагогів, зокрема цифровізація освіти, компетентнісний підхід, розвиток інклюзивного навчання та підготовка вчителів до роботи в умовах швидких соціальних і технологічних змін. Окрема увага приділяється питанням психологічної стійкості педагогів та необхідності посилення практичного компонента в педагогічній освіті.

У статті проаналізовано досвід вчених щодо реформування системи підготовки вчителів, а також визначено перспективи вдосконалення національної педагогічної освіти. Зроблено висновок про